

Hoeveel roofvogels zijn er?

Op de hele wereld leven 313 roofvogelsoorten. Je moet daarbij denken aan gieren, arenden, buizerd- en havikachtigen en valken. Maar ook aan soorten met mooie namen als caracara, zingvalken, wouwen en condors. Van die 313 soorten zijn er de afgelopen eeuw 35 in Nederland gezien. Dertien soorten broeden hier ook, waaronder de zeearend die pas in 2006 voor het eerst broedend in Nederland werd aangetroffen (in de Oostvaardersplassen).

Waar ze voorkomen...

Over de hele wereld leven roofvogels, van Groenland in het hoge noorden tot in het hart van de Sahara, in bossen en in het hooggebergte, in boerenland en in miljoenensteden. Ook in Nederland kom je ze overal tegen. Je hoeft echt niet naar een roofvogelshow te gaan om roofvogels te zien. Welnee, Nederland is gezegend met een rijke roofvogelbevolking. Om ze te zien moet je natuurlijk wel goed kijken, op de juiste plekken en op het juiste moment. Elke roofvogelsoort heeft zijn eigen leefgebied. Soms is dat 's zomers (als ze jongen moeten grootbrengen) een andere plek dan in de winter. Er zijn zelfs roofvogels die in de winter in een ander werelddeel leven. Wespendieven, die wespenlarven als voedsel hebben, broeden in Europa maar overwinteren in Afrika.

Bossen

De meeste roofvogels broeden in bomen. Daarom zijn bossen heel geschikt om roofvogels te bekijken, vooral als je aan de rand van een open plek gaat zitten. Lekker in het zonnetje, een goed uitzicht... en wachten maar. Voor iedereen aan te raden. In Nederland kun je daar in het broedseizoen de volgende soorten zien: buizerd, havik, sperwer, wespendif, boomvalk en torenvalk. De meest opvallende van dit stel is de buizerd. Met zijn brede vleugels zweeft hij graag op de thermiek (zie bladzijde 26) boven het bos, soms meerdere bijeen. Op stilgehouden vleugels schroeven ze hun rondjes, vaak luidkeels 'miauwend'. De andere soorten leven minder opvallend, en maken ook minder geluid. Bij mooi weer (zonnig, beetje wind) heb je overdag de beste kansen op bosroofvogels.

Boerenland

Akkers en weilanden met bosjes en houtwallen zijn geschikte plekken voor buizerds en torenvalken. Buizerds zie je op een paaltje zitten, speurend naar mollen en muizen. De torenvalk staat vaak in de lucht te 'bidden'. Door snel met zijn vleugels te slaan, kan hij als een helikopter op dezelfde plek in de lucht blijven hangen. Vanaf die hoogte ziet hij elke beweging op de grond. Onvoorzichtige muizen worden met een steile duik verrast. 's Winters biedt het

boerenland onderdak aan grote aantallen roofvogels uit Duitsland, Denemarken en Scandinavië. Niet zo gek dus dat je in de winter zoveel buizerds op paaltjes langs de weg ziet zitten.

Aan de rand van een open plek in het bos is het goed speuren naar roofvogels. Vooral als het zicht helder is en statige stapelwolken langsdrijven, zoals hier op 14 juni 2009 op Berkenheuvel in West-Drenthe (foto: Rob Bijlsma).

Moeras en kust

Waterrijke gebieden met rietvelden vormen het leefgebied van kiekendieven. In Nederland komen drie soorten voor, de bruine, de blauwe en de grauwe kiekendief. En jawel, deze namen beschrijven de kleur van hun verenkleed. Al deze soorten broeden op de grond. Ze jagen boven het moeras en in het boerenland er omheen.

Jagend vrouwtje blauwe kiekendief, laag over grasruigte op Schiermonnikoog, 20 september 2008 (foto: Theo van Lent). Let op de V-vormig gehouden vleugels.

Alle kiekendieven hebben lange poten waarmee ze behendig prooien uit de hoge vegetatie grissen. De bruine kiekendief is het talrijkst; in alle waterrijke gebieden van ons land kun je ze zien. De blauwe broedt in klein aantal op de Waddeneilanden. 's Winters komen er honderden vanuit Zweden naar ons land. Je kunt ze dan ook boven akkers en heidevelden zien jagen. De grauwe is vrij zeldzaam. Tegenwoordig broedt die vooral in Groningen in luzerne- en graanakkers.

Dorpen en steden

Hoe gek het ook klinkt, maar zelfs in hartje Rotterdam en Amsterdam broeden roofvogels. In grote tuinen, op begraafplaatsen, in dierentuinen, in parken... eigenlijk overal waar bomen staan en eten te vinden is. In de winter zijn dorpen en steden zelfs belangrijke leefgebieden voor sommige roofvogels. De bossen lopen dan gedeeltelijk leeg. In dorpen en steden is het dan juist goed toeven. Al die vetbollen, zonnebloempitten en pindasnoeren trekken niet alleen mezen, vinken en merels aan, maar ook roofvogels die vinken, mezen en merels eten! Een mooie gelegenheid om roofvogels van dichtbij te zien, letterlijk op de stoep of in de tuin.

Een sperwer bezig met het plukken van een pas geslagen Turkse tortel, pal onder het keukenraam, Vlaardingen, 21 augustus 2004 (foto: C.T. Paardekam). Mensen die vogels voeren kunnen op een bezoek van een sperwer rekenen.

...en in welke aantallen

Nederland is een klein land, al met al ongeveer 41.500 km² inclusief binnenwateren. Door de grote afwisseling van landschappen telt Nederland veel

roofvogels. Iedereen die geregeld naar vogels kijkt, kan de volgende 17 soorten in Nederland verwachten (zie tabel op bladzijde 14). Met veel geluk, en jaren geduld, kunnen daar allerlei zeldzame soorten bij komen. Let wel: zeldzaam in Nederland, maar soms algemeen op een andere plek in Europa. Bij uitzondering kunnen zulke buitenlanders in Nederland opduiken. Wie had ooit gedacht dat er een valse gier boven Nederland zou verschijnen, laat staan een groep valse gieren (uit Frankrijk en Spanje)? Toch komt dat af en toe voor.

Vale gieren verrassen vogelaars

PZC
19-06-07

Roofvogels uit Spanje zoeken naar voedsel op Zeeuwse grond.

door Raymond de Frel
IJZENDIJK - Zijn vraag klinkt haast wanhopig. „Staan jullie hier voor de valse gieren?“, klinkt het met Vlaams accent. „Ik kom van Ervelde. Een groep van 35 vogels? Amail Welke kant op? Dank u!“
 En weg is de Belg weer, dieper de West-Zeeuws-Vlaamse polder in. Net als tal van andere vogelliefhebbers in de hoop deze maandagmiddag een glimp op te vangen van de roofvogels, met een spanwijdte van zo'n tweeënhalve meter alles-

behalve kleine jongens. En toch is het verdraaid lastig om de gieren te spotten. „Met een beetje thermiek in de lucht is 30 kilometer voor zo'n gier helemaal niets. De groepen splitsen dan ook constant“, zegt de Zeeuwse vogelkenner Alex Wieland. Ah, vandaar al die uiteenlopende meldingen en aantallen. In Oostburg (56), bij de Oosterscheldekering (1), in het Brabantse Gilze-Rijen (50) en dan weer in Leerdam (9).
 Martje en Adri Scheele uit Oostburg zagen er elf over hun huis vliegen. „Ik merkte het aan mijn duiven, want die waren nogal nerveus“, aldus Martje Scheele. Vakantiegangers Klaas en Marja Brouwer

Zeildorpe. foto Peter Meiningen

uit Doesburg hebben aan de rand van Oostburg nog meer geluk. „Ik tel er zeker 35“, zegt Marja Brouwer.

Hartstikke leuk natuurlijk, maar de echte reden voor het bezoek van de gieren aan Nederland en België is veel minder fraai. In hun leefgebied, de Spaanse Pyreneeën, kunnen zij geen voedsel meer vinden. Wieland: „Tor voor kort gooiden boeren hun slachtafval net buiten de dorpen op een hoop. De gieren aten die kadavers op. De Europese Commissie heeft bepaald dat die dode beesten moeten worden vernietigd door destructiebedrijven. En dus zijn de gieren op zoek naar eten.“
 De commissie was gisteren boos over de aantijgingen dat EU-regelgeving te streng zou zijn en de dieren daarom zouden verhongeren.

De meest voorkomende roofvogels van Nederland

In de tabel op de volgende pagina zijn de min of meer algemene roofvogels van Nederland op een rijtje gezet, waar en wanneer ze voorkomen, en hoeveel er zijn. De aantallen zijn geschat voor het jaar 2009. Alleen het aantal broedparen is vrij nauwkeurig bekend, omdat Nederland veel vogeltellers heeft. Die tellingen worden gecoördineerd door organisaties als Werkgroep Roofvogels Nederland, Werkgroep Grauwe Kiekendief, Slechtvalk Werkgroep en SOVON Vogelonderzoek Nederland (zie adressen achterin dit boekje). Die tellingen zijn belangrijk. Roofvogels zijn kwetsbaar. Door ze te tellen weten we wanneer het slecht (of goed) met ze gaat. De volgende stap is dan te onderzoeken waar dat aan ligt. Dat is nog veel leuker om te doen dan tellen of op naam brengen. Al was het maar omdat je dan pas echt iets over de leefwijze van roofvogels te weten komt. En van het een komt het ander. Voordat je het weet ben je je hele leven bezig met roofvogels. En dat is geen straf!

Zoals je ook uit de tabel kunt opmaken, zijn roofvogels in de meest uiteenlopende leefgebieden in Nederland aan te treffen. Soorten die als bosvogel zijn geboekt, komen uiteraard ook wel in andere terreintypen voor. Omgekeerd is het niet zo gek een roofvogel van boerenland boven het bos aan te treffen. Zeker als vogels op trek zijn, kun je ze op onverwachte plekken tegenkomen: een visarend die

over Utrecht vliegt, een bruine kiekendief op een heideveld, een wespendif op een Waddeneiland... Voor wie goed uit zijn doppen kijkt, liggen vele verrassingen in het verschiet.

Soort	Leefgebied	Broedvogel (paren)	Doortrekker (exemplaren)	In de winter (exemplaren)
Wespendif	Bos	500	5000	0
Zwarte Wouw	Moeras/rivieren	0-1	200	0
Rode Wouw	Bos	0-1	500	0
Zeearend	Moeras/rivieren	1	50	25-30
Bruine Kiekendief	Moeras/boerenland	1200	7500	200
Blauwe Kiekendief	Moeras/duin	20	2000	1000
Grauwe Kiekendief	Akker/moeras	60	500	0
Havik	Bos	1500	0	10.000
Sperwer	Bos	4500	10.000	30.000
Buizerd	Bos	10.000	30.000	50.000
Ruigpootbuizerd	Duin/ruigte	0	200	200
Visarend	Moeras	0	800	10
Torenvalk	Boerenland	5000	10.000	30.000
Roodpootvalk	Heide	0	100-3000	0
Smelleken	Boerenland/kust	0	1000	500
Boomvalk	Boerenland/bos	500	2000	0
Slechtvalk	Rivieren/kust	65	500	800

De aanplant van bossen in Nederland in de 19de en 20ste eeuw heeft voor een flinke uitbreiding van broedgelegenheid voor roofvogels gezorgd. Dit is de belangrijkste reden waarom er tegenwoordig meer roofvogels in Nederland broeden dan 100 jaar geleden. Als je 's winters door de bossen loopt, springen de forse nesten van havik en buizerd direct in het oog. Dat wil zeggen: in bossen die hun bladeren verliezen, zoals in deze opstand lariks op de Veluwe (2 april 2009), met een duidelijk zichtbaar nest van een havik (foto: Rob Bijlsma).